

УДК: 338.433:636.52/.58

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА ХЕРСОНЩИНИ

Кузькіна Т.В. – к.е.н.,

Правоторов С.Б. – аспірант, ПВНЗ «МУБіП» м. Херсон

Постановка проблеми. Одним із факторів, що впливає на економічний стан країни є покращення якості життя громадян, в тому числі й за рахунок вирішення питань забезпечення продовольством. М'ясо сільськогосподарської птиці і харчові яйця є необхідними продуктами у харчуванні людей. Тому ці продукти мають значний попит як на внутрішньому ринку країни, так і за кордоном.

Для успішного маркетингу та планування виробництва продукції птахівництва велике значення має моніторинг стану галузі і прогнозування розвитку виробництва на певний період. Аналіз статистичних даних за минулий період дозволяє отримати загальні тенденції щодо подальшого розвитку виробництва продукції.

Протягом останнього часу при загальному занепаді тваринництва, птахівництво є галуззю, що розвивається досить стрімко й динамічно, проте залишається проблемною, а значна частина птахофабрик збиткові. Отже, для підвищення ефективності роботи галузі в цілому, перш за все, необхідно виявити основні проблеми і перспективи розвитку птахівництва.

Стан вивчення проблеми. Проблеми розвитку птахівництва знайшли своє відображення в працях ряду вітчизняних учених, серед яких: Л.А. Євчук, В.Г. Андрійчук, Г.І. Дідура М.І. Сахацький, В.П. Бородай [1], В.В. Прядко, І.Г. Кириленко, Б.А. Мельник, С.І. Михайлов, Ю.О. Рябоконт, М.Ф. Шкляр, Ф.О. Ярошенко, Л.С. Патрєва, О.М. Шпичака та інші.

Б.А. Мельник займався дослідженням основних тенденцій розвитку світового м'ясного птахівництва [2]. Ф.О. Ярошенко досліджував сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку галузі вітчизняного птахівництва у пореформеному агро-промисловому комплексі країни [3]. Л.С. Патрєва присвятила свою наукову діяльність розробці та удосконаленню методів селекції птиці м'ясного типу [4].

Однак, окремі важливі аспекти ефективного розвитку птахівництва ще й досі перебувають на стадії розробки та удосконалення. В сучасних умовах господарювання ефективний розвиток птахівничих підприємств потребує постійного кваліфікованого обґрунтування напрямів удосконалення організаційно-економічного механізму функціонування галузі та визначення її перспектив. При цьому слід враховувати регіональні особливості, пов'язані з природно-кліматичними, економічними та соціальними чинниками.

Завдання і методика досліджень. Завдання дослідження полягають в комплексному вивченні питань стану розвитку галузі, виявленні проблем та особливостей формування конкурентного середовища ринку продукції птахівництва Херсонщини в сучасних умовах.

При проведенні досліджень застосовувались методи системного аналізу соціально-економічних процесів та економічної ефективності розвитку птахівництва у регіоні.

Результати досліджень. На Україні птахівництво було і на сьогоднішній день залишається важливою складовою у забезпеченні населення продуктами харчування, а переробну промисловість - сировиною. Протягом останнього часу яйця та м'ясо птиці є чи не найдоступнішим джерелом багатьох поживних речовин у споживчому кошику населення нашої країни.

Найбільшими виробниками м'яса птиці в Україні є зони Степу і Лісостепу, де зосереджено найбільша частка птахофабрик. На їх частку приходиться 39,5% і 49,4% відповідно [5].

Лідерами по вирощуванню сільськогосподарської птиці є Вінницька, Київська та Черкаська області. Саме в цих регіонах зосереджене найбільше число птахівничих підприємств.

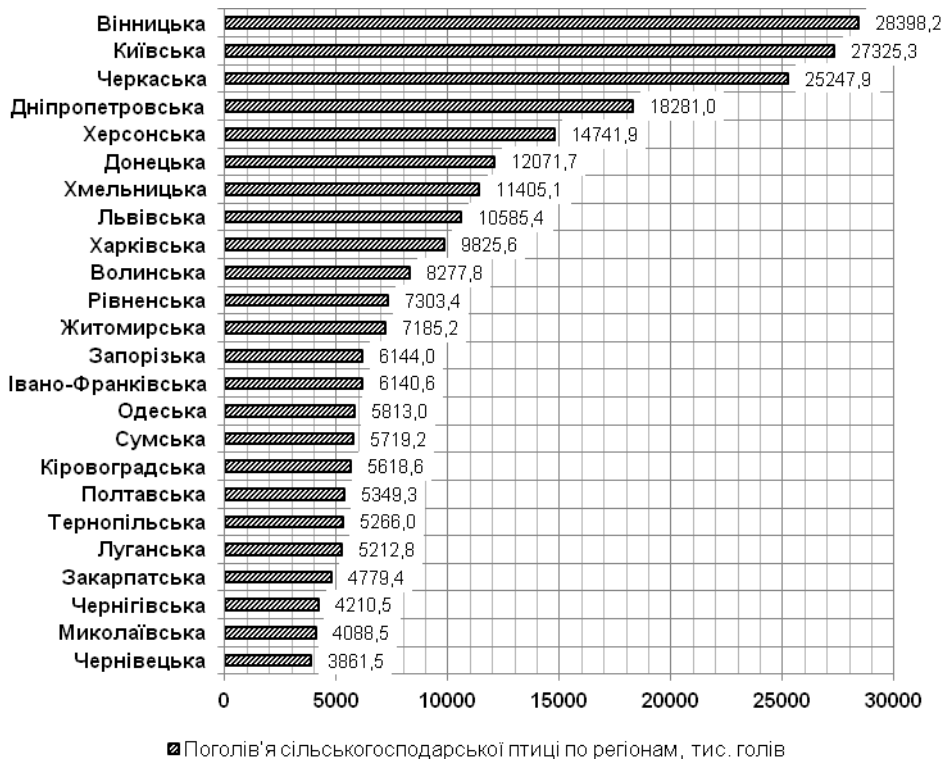

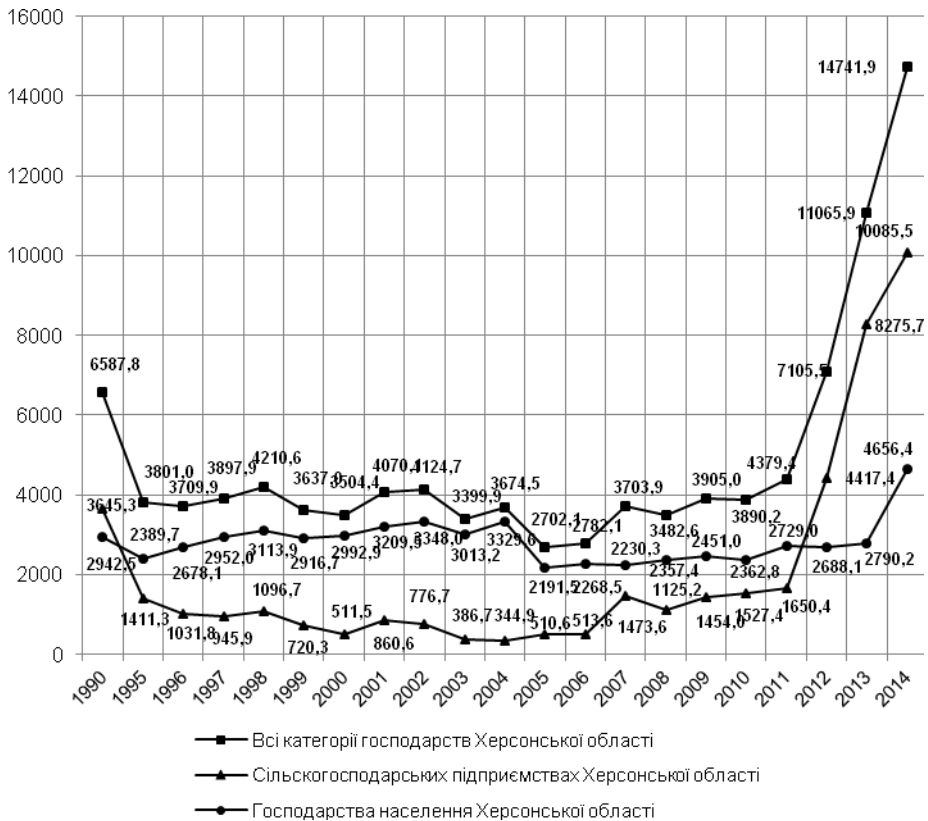
Рисунок 1. Поголів'я сільськогосподарської птиці у всіх категоріях господарств по регіонах України станом на 1.11.2014 р.

На рисунку 1 представлено динаміку чисельності поголів'я сільськогосподарської птиці по регіонах України станом на 01 листопада 2014 року.

Загальна чисельність поголів'я сільськогосподарської птиці у всіх категоріях господарств України склала 242851,9 тисяч голів, що на 100,8% більше від аналогічного періоду минулого року.

На сьогоднішній день Херсонська область займає п'яте місце за обсягом поголів'я сільськогосподарської птиці у всіх категоріях господарств по Україні. Поголів'я птиці у регіоні склало 14741,9 тисяч голів, що на 105,6% більше від аналогічного періоду минулого року.

Процеси трансформації держави, які відбувались в Україні в пострадянський період, значною мірою вплинули на розвиток птахівництва у господарствах нашого регіону. За аналізом даних статистичної звітності підприємств [6], розвиток птахівництва Херсонщини у період з 1990 і до теперішнього часу можна розділити на три етапи, – спад виробництва продукції птахівництва з 1990 - 1997 рр., 1998 – 2004 рр. – період спокою і відродження виробництва з 2005 року і до теперішнього часу.

(данні за 2014 рік узяті станом на 1.11.2014)

Рисунок 2. Динаміка поголів'я сільськогосподарської птиці за категоріями господарств Херсонської області

Як бачимо з рисунку 2 основна кількість поголів'я сільськогосподарської птиці на другому етапі була зосереджена у приватних господарствах регіону. Саме на присадибних господарствах населення вирощувалось більша частина сільськогосподарської птиці до 2011 року. Розквіт приватного господарювання в цій галузі припав на період з 1996 по 2004 роки. Це пояснюється

тим, що на ті часи більшість сільськогосподарських підприємств було зруйновано, держава не наділяла належної уваги сільськогосподарським підприємствам і фермерським госпо-дарствам у питанні допомоги по вирощуванню сільськогосподарської птиці. На той час вирощування птиці у дома мало ряд переваг. По перше, ціна на корма для птиці була менше, працівники сільськогосподарських підприємств додатково отримували зерно та ячмінь. По друге, вирощування та продаж м'яса птиці та яєць було для багатьох єдиним джерелом доходу. Через те, що більшість підприємств по вирощуванню птиці було зруйновано у буремні дев'яності, а ті, що залишилися, не працювали на повну потужність населення, яке вирощувало сільськогосподарську птицю для продажу не відчувало конкуренції з боку цих підприємств і могло продавати свій товар по вигідній ціні. А це означає, що на той час вирощування птиці як для себе так і на продаж було рентабельне для населення.

В цілому по області спостерігається позитивна динаміка росту чисельності поголів'я птиці. Якщо в 2005 році чисельність птиці складала 2702,1 тисяч голів, то у листопаді 2014 – вже 14741,9 тисяч голів.

Динаміка чисельності поголів'я сільськогосподарської птиці з 1990 року по теперішній час вплинула прямо пропорційно і на обсяги виробництва яєць у регіоні. На даний момент виробництвом яєць на Херсонщині, більшою мірою займаються сільськогосподарські підприємства та фермерські господарства. Так званих «домашніх» яєць на ринку сьогодні не більше 20-30%. Годі як ще років 5 тому хорошу конкуренцію птахофабрикам, а точніше 50% на 50%, складала саме господарства населення.

На рисунку 3 представлено динаміку чисельності виробництва яєць у всіх категоріях господарств по регіонам України станом на 01 листопада 2014 року.

Лідерами по виробництву яєць є Київська, Хмельницька та Донецька області. Саме в цих регіонах на птахівничих підприємствах вирощується найбільше число курей-несучок.

Загальна чисельність виробництва яєць у всіх категоріях господарств України склала 17292,2 млн. шт., що на 106,8 % більше від аналогічного періоду минулого року.

За обсягами виробництва яєць наш регіон займає четверте місце по Україні. Станом на 01 листопада 2014 року обсяг виробництва яєць склав 1540,5 млн. шт., що на 109,6% більше від аналогічного періоду минулого року.

Аналіз даних статистичної звітності підприємств [6], які займаються виробництвом яєць на Херсонщині свідчить про те, що розвиток яєчного бізнесу нашого регіону у період з 1990 і до теперішнього часу можна розділити на два етапи. Перший - спад виробництва яєць з 1990 - 1995 рр. Та другий – етап відродження виробництва з 1996 року і до теперішнього часу.

Як бачимо з рисунку 4, до 1995 року в нашому регіоні був спад виробництва яєць по всіх категоріях господарств. Це було зумовлено державною кризою всіх секторів економіки та сільського господарства. З 1996 року господарства населення поступово нарощують виробництво яєць. Така тенденція спостерігається і до теперішнього часу. Але починаючи з 2008 року і до сьогодні «домашні» яйця почали втрачати позиції на ринку. З цього часу основними виробниками яєць стали сільськогосподарські підприємства та фермерські

господарства. Це зумовлено тим, що ці категорії господарювання почали отримувати допомогу від держави та значні інвестиції з боку приватних підприємців.

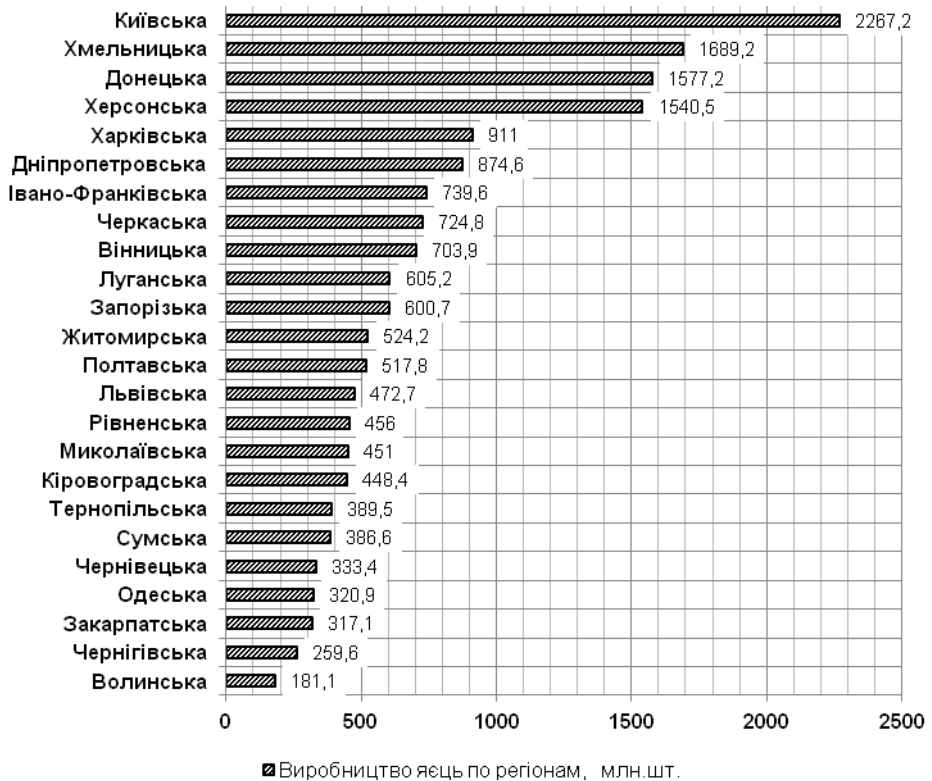
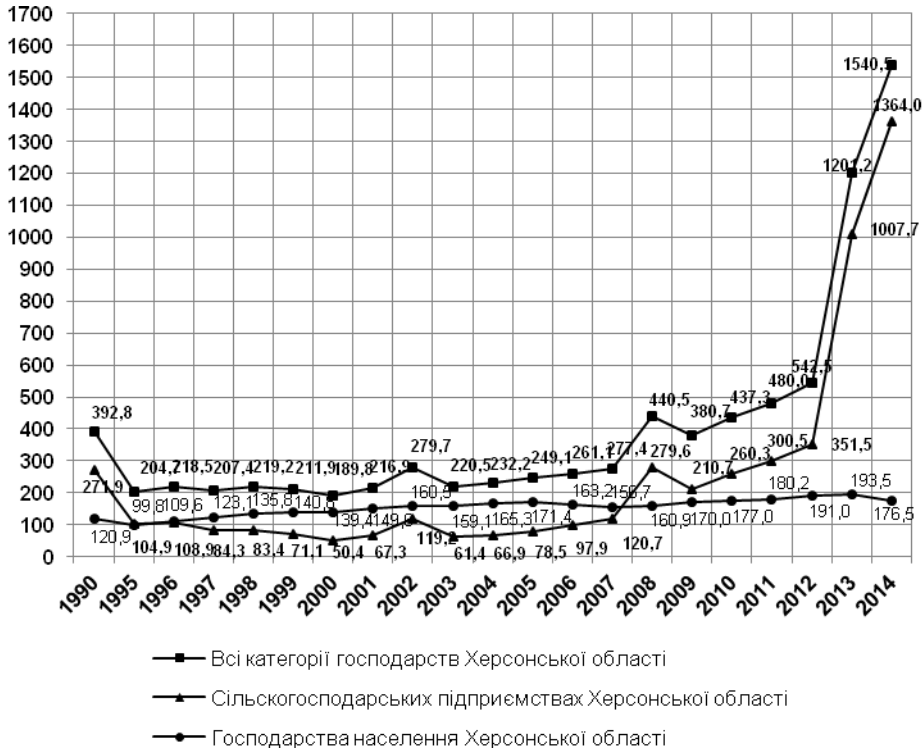

Рисунок 3. Виробництво яєць у всіх категоріях господарств по регіонах України станом на 1.11.2014 р.

В цілому по області спостерігається позитивна динаміка нарощування виробництва яєць. Якщо в 2000 році виробництво яєць по всім категоріям господарств складало 189,8 млн. штук, то в листопаді 2014 року – вже 1540,5 млн. штук.

Дуже важливим показником, що характеризує рівень розвитку птахівництва і який безпосередньо впливає на формування і функціонування продовольчого ринку, є виробництво м'яса птиці в забійній вазі. Цей показник має два джерела надходження: вирощування бройлерів до 40 – денного віку та кінцевий забій птиці після завершення періоду яйцєносності. Статистичні показники, що характеризують виробництво м'яса птиці в забійній вазі з розрахунку на одну особу по всіх категоріях господарств Херсонської області, яке поступає безпосередньо на споживчий ринок, наведені на рисунку 5 [6].

(данні за 2014 рік узяти станом на 1.11.2014)
Рисунок 4. Динаміка виробництва яєць за категоріями господарств Херсонської області

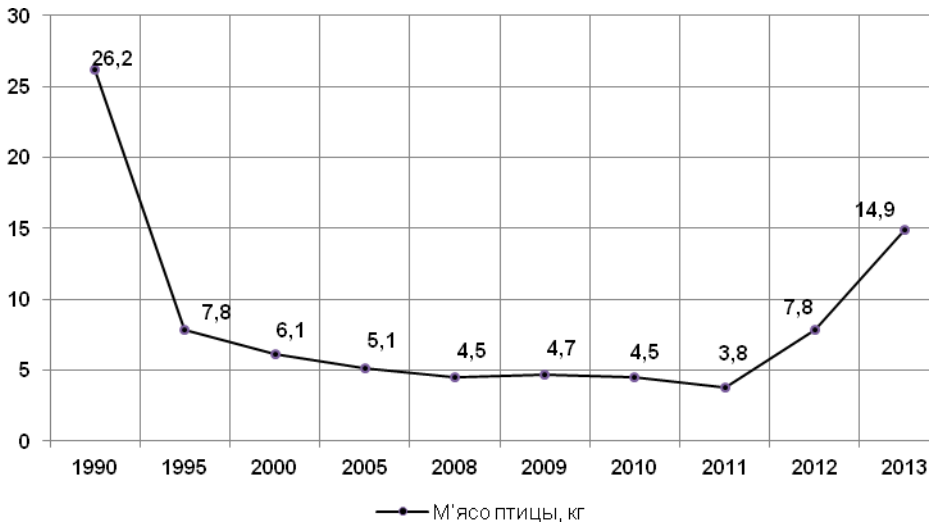

Рисунок 5. Виробництво м'яса птиці (у забійній вазі) з розрахунку на одну особу по всіх категоріях господарств Херсонської області

В системі ринкового механізму господарювання категорії рентабельності належить одне з центральних місць. Адже особливістю рентабельності, як елементу цього механізму, є комплексний характер різноманітності виконуваних функцій виробничого процесу. У птахівництві рівень рентабельності розглядається як головний оціночний показник розвитку цієї галузі (табл. 1).

Таблиця 1 – Рівень рентабельності виробництва продукції птахівництва у сільськогосподарських підприємствах Херсонської області [6]

Вид продукції птахівництва	Роки							
	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Птиця на м'ясо	23,2%	-25,8%	-38,2%	-15,4%	-69,5%	-38,9%	-62,2%	-39,9%
Яйця	4,4%	50,6%	1,7%	11%	27,6%	28,4%	16,6%	70,7%

Аналіз даних таблиці 7 показує, що за 8 років досліджуваного періоду протягом семи років виробництво м'яса птиці на Херсонщині було збитковим. Виробництво яєць у сільськогосподарських підприємствах, навпаки, за весь досліджуємиий період було рентабельним. Це підтверджує визначення вчених Інституту аграрної економіки НААНУ, що «...птахівництво сільськогосподарських підприємств утримується за рахунок виробництва яєць та продажу молодняка птиці (добові пташенята)» [7, с.264].

Висновки та пропозиції. Птахівництво належить до тих галузей сільського господарства, розвиток яких дозволяє прискореними темпами поліпшити забезпечення зростаючого попиту населення на високоякісні продовольчі товари тваринного походження. Бурхливий розвиток м'ясного і яєчного птахівництва впродовж кількох попередніх років став результатом кардинальних змін у ринковій кон'юнктурі, а також у механізмах державного регулювання розвитку галузі. Але незважаючи на позитивні тенденції у птахівничих підприємств ще залишається низка проблем, таких як нестабільність державної підтримки, цінової політики, податковий тиск, недостатня кормова база, неналежна якість продукції тощо.

Для вирішення проблем необхідно забезпечення птахівничих підприємств повнораціонними збалансованими комбікормами, зниження матеріально-грошових витрат з розрахунку на одну голову, збільшення чисельності поголів'я усіх видів птиці, виведення і впровадження у виробництво нових кросів курей яєчного напрямку; поглиблення спеціалізації та концентрації, які дають змогу застосовувати науково обґрунтовану технологію виробництва продукції, що сприяє підвищенню продуктивності праці, зменшенню витрат кормів, собівартості яєць і м'яса птиці; стимулювання збільшення обсягів та забезпечення беззбиткового виробництва продукції товаровиробниками різних форм господарювання; стимулювання підвищення ефективності виробництва і якості продукції в дрібнотоварних та кооперативних формуваннях; застосування технічних регламентів виробництва і переробки продукції птахівництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Технологія виробництва продукції птахівництва: підруч. /В. П. Бородай, М. І. Сахацький, А. І. Вертійчук [та ін.]. – Вінниця : Нова Книга, 2006. – 360 с.

2. Мельник, Б. А. Фінансове забезпечення приросту виробництва продукції птахівництва / Б. А. Мельник // Вісн. аграр. науки Причорномор'я. – 2005. – № 3(31). – С. 17–23.
3. Ярошенко, Ф. О. Підвищення ефективності виробництва продуктів птахівництва / Ф. О. Ярошенко // Вісн. аграр. науки. – 2004. – № 1. – С. 63–66.
4. Патрева, Л. С. Ентропійний аналіз живої маси курчат-бройлерів сучасних кросів / Л. С. Патрева // Вісн. аграр. науки Причорномор'я. – 2006. – № 2 (34). – С. 157–162.
5. Ніценко В. С. Стан та перспективи розвитку ринку продукції птахівництва в Україні / В. С. Ніценко // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені П. Василенка. – 2012. – Вип. 125. – С. 196–205.
6. Сільське господарство: зведені показники (1990–2014 рр.) [Електронний документ] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції: практ. посіб. / за ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ УААН, 2000. – 556 с.

УДК 338.43-045.25:633.13:631.526.32](477)

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА ВІВСА В УКРАЇНІ

*Ляшенко Н.О. – к.е.н.,
Інститут сільського господарства степової зони НААН*

Постановка проблеми. Зерно вівса – цінний концентрований корм для багатьох видів худоби; 100 кг зерна вівса дорівнюють 100 кормовим одиницям, 100 кг вівсяної соломи містить близько 30 кормових одиниць. Зерно вівса – дуже цінний корм для коней і особливо для молодняка [1]. Хорошим грубим кормом слугує вівсяна солома. Овес широко використовується на зелений корм, сіно та силос, особливо в суміші з однорічними бобовими культурами – з викою ярою, горохом, чиною посівною тощо. Завдяки досить міцному стеблу, збігу тривалості основних фаз вегетації з фазами росту цих культур овес вважається кращим компонентом змішаних посівів [2].

Зерно вівса містить близько 12% білка [1]. По вмісту жиру (4–6%) воно значно перевищує інші хлібні злаки. Значну частину зерна вівса становить крохмаль, зазвичай його вміщується в зерні близько 40%. Зерно вівса містить значну кількість вітамінів. Вміст вітаміну В₁ (тіаміну) в зерні вівса вище, ніж в зерні пшениці та ячменю, і коливається від 4,5 до 8,0 мг/кг. По вмісту в зерні рибофлавіну (вітаміну В₂) овес майже не відрізняється від інших зернових культур [2].

Овес широко використовують для переробки на харчові продукти: вівсяну крупу різних видів – не дроблену, різану, плющену, шліфовану номерну, вівсяні